Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1991

GÖRAN PALMQVIST

Palmqvist, G.: Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1991. [Interesting records of Macrolepidoptera in Sweden during 1991.] — Ent. Tidskr. 113 (4):37–45. Uppsala, Sweden 1992. ISSN 0013-886x.

A list is presented of rare or otherwise interesting Macrolepidoptera found in Sweden in 1991. What has previously been known under the name of *Noctua janthina* (D & S, 1775) has in northern Europe shown to be a complex of two species; *N. janthina* (D & S, 1775) and *N. janthe* (Borkhausen, 1792). Both species belong to the Swedish fauna. At present 1057 species are known from Sweden. A very obvious long-range migration of *Pelosia muscerda* (Hufnagel, 1766), *Eilema griseola* (Hübner, 1803), *Autographa mandarina* (Freyer, 1846) and probably *Hydraecia ultima* Holst, 1965 related to eastern air-currents, in the end of July and in the beginning of August, is described. Other interesting migrant species recorded are *Orthonama obstipata* (F, 1794), *Agrius convolvuli* (L, 1758), *Acherontia atropos* (L, 1758), *Macroglossum stellatarum* (L, 1758), *Nycteola asiatica* (Krulikowsky, 1904), *Hoplodrina ambigua* (D & S, 1775) and *Mythimna l- album* (L, 1767). Notes on the species listed above and several others are presented. The classification follows Catalogus Lepidopterorum Sueciae (1987). New provincial records are listed separately.

G. Palmqvist, Svartbäcksgränsen 651, S-136 59 Haninge, Sweden.

Denna årliga sammanställning över intressanta storfjärilsfynd är den 19:e i ordningen i Entomologisk Tidskrift sedan 1973. Systematik och nomenklatur följer "Catalogus Lepidopterorum Sueciae" (Svensson et al. 1987). Den första delen av årsrapporten behandlar nya arter för landet samt sällsynta eller i övrigt intressanta fynd. I denna del har även arternas svenska namn medtagits (Svensson & Palmqvist 1990). Den senare delen är en förteckning över nya landskapsfynd. Ordningsföljden är densamma som i "Catalogus" men auktorsnamnen har utelämnats. Rapportörernas namnkoder är uppställda enligt ZOOTAX (Cederholm 1978). För äldre fynd anges årtalet i texten eller förkortat efter namnkoden.

Vädermässigt blev 1991 ett ganska märkligt år. Efter en mild vinter, den fjärde i rad, och en ovanligt mild inledning av våren till mitten av april, följde en två och en halv månader lång, kylig, ostadig och extremt solfattig period. Sommarmånaderna juli och augusti blev som helhet soliga och varmare än normalt. September inleddes med rekordvärme och avslutades med höstrusk. Oktober blev solrik och regnfattig i söder, solfattig i norr med normala temperaturer. Avslutningsvis gav november milt men grått och trist höstväder och december kännetecknades av en mild och blåsig väderperiod.

En tydlig immigration av fjärilar från O–SO noterades i slutet av juli och början av augusti. Vädersituationen beskriver ett typiskt förlopp för långväga transport av insekter korrelerat till varma luftmasseströmningar (Mikkola 1986, Källander & Ryholm 1988). På dagen den 31.7 byggs ett högtryck upp över norra Skandinavien och samtidigt fördjupas ett lågtryck i Svartahavs-området. I marknivå var vindriktningen mestadels svagt nordlig i hela Östersjö-området. Luftmassan över Skandinavien var relativt varm. På c:a 850 hPa-nivån (c:a 1500 meters höjd) strömmade redan varma luftmassor i en västlig bana (Fig. 1). Dessa varmluftmassor borde huvudsakligen komma från slättområdena norr om Kaukasus. På kvällen och natten till den 1.8 hade trycksystemen börjat sätta sin prägel på vädret i marknivå över Skandinavien. Vinden vred till ostlig och nattemperaturen blev avsevärt högre än normalt, främst i sydöstligaste Sverige. Högtrycket fortsat-

te att förskjutas mot sydost under dagen med centrum över södra Finland och angränsande delar av Ryssland. Samtidigt fördjupas lågtrycket och förflyttades åt nordväst (Fig. 1). Mellan hög- och lågtrycket fortsatte transporten av varmluft in över Skandinavien. De följande dagarna förflackades och försköts högtrycket ytterligare österut medan lågtrycket låg kvar nordost om Svarta havet. Nu började emellertid påverkan av ett nytt högtryck över norra Skandinavien, som förstärkts, försvaga vindsystemen, men ostlig vind är fortfarande förhärskande i större delen av Sverige. Även på högre höjd avmattades varmluftinflödet österifrån. Den 3.8 var fortfarande mycket varm med skiftande vindar i marknivå. En kallfrontspassage från väster försämrade vädret något. Den förhärskande östvindsregimen började även på högre höjd att brytas upp. Den kallare luften västerifrån bredde ut sig under den 4.8 varvid vinden slog om till västlig och temperaturen sjönk några grader.

Migranter som kan relateras till denna väderepisod är: *Pelisia muscerda* (Hufnager, 1766), *Eilema griseola* (Hübner, 1803) och *Autographa mandarina* (Freyer, 1846) (Tab. 1). Dessutom förmodas *Hydraecia ultima* Holst, 1965 ha förts in i landet under samma period fastän fynddatumet ligger några dagar senare. Av övriga migrantfynd är; *Orthonama obstipata* (F, 1794), *Agrius convolvuli* (L, 1758), *Acherontia atropos* (L, 1758), *Macroglossum stellatarum* (L, 1758), *Nycteola asiatica* (Krulikowsky, 1904), *Hoplodrina ambigua* (D & S, 1775) och *Mythimna l-album* (L, 1767), speciellt intressanta.

Generellt kan sägas att pga den kyliga försommaren försköts flygtiderna för många arter med 3–4 veckor, särskilt för arter med övervintrande ägg eller larver. *Noctua janthina* (D & S, 1775) har visat sig vara en dubbelart i Sverige och har delats upp i *Noctua janthe* (Borkhausen, 1792) och *Noctua janthina* (D & S, 1775). Därmed är antalet kända storfjärilsarter i Sverige 1057.

Ett hjärtligt tack framförs till alla som bidragit med uppgifter till årslistan. Ett speciellt tack riktas till Hans Hellberg för hjälp med fotografierna, Nils Ryrholm för uppgifter om det beskrivna migrationsvädret och Arne Moberg för uppgifter om *Noctua janthe-janthina*-komplexet. Även fortsättningsvis tas rapporter om intressanta fynd tacksamt emot om möjligt före årets slut. Rapportera fynden fullständigt med datum och lokal. Rapportörer som anmäler fynd första gången bör uppge adress och födelseår för att underlätta identifieringen av ZOO-TAX kod.

Intressanta fynd

Sesia bembeciformis (Hübner,, 1797), bålgetinglik glasvinge. Sm, Lammakulla, Ryssby 1 ex kläckt från *Salix* (ROFS).

Pyrgus malvae (L, 1758), kattostvisslare. Up, Billudden 1 ex 30.7 (KJCS). Sent fynd av arten.

Apatura iris (L, 1758), stor skimmerfjäril. Öl, Källa ödekyrka 1 hona 27.7. Exemplaret observerades på nära håll sittande på en hagtornshäck under c:a 2 min (KBJS). Framtiden får visa om detta fynd är tillfälligt eller om arten nu också är bofast på Öland.

Limenitis populi (L, 1758), aspfjäril. Sö, Vagnhärad, Trosaån 1 hona 1.9 (HUÖS). Ett extremt sent fynd av arten.

Melitaea diamina (Lang, 1789), kovetenätfjäril. Ån, Sollefteå, Strinne flera ex i slutet av juni och början av juli, 1987–1991 (FPLS). Tidigare nordligast känd från Hälsingland, Söderhamn (Nordström 1955, Henriksen & Kreutzer 1982).

Celastrina argiolus (L, 1758), tosteblåvinge. Ha, Påarp 1 ex 8.9 (LNYS). Sent fynd av andra generationen.

Maculinea arion (L, 1758), svartfläckig blåvinge. Arten har kraftigt minskat i sitt nordligaste utbredningsområde i Sverige sedan 1950-talet. I Uppland är *arion* under 1980-talet så vitt känt endast funnen vid två tillfällen på en lokal vid Uppsala, Fullerö backar, 2 ex 7.7.1983 och 2 ex 7.7.1985 (FYKS). Senare efterforskningar av arten där och på andra lämpliga platser har givit negativa resultat (RYRS). I Södermanland är arten återfunnen i flera ex i ett naturvårdsområde 1,5 km NV Kjula k:a, Eskilstuna kommun (GÅMS). I de nordliga delarna av Östergötland anges *arion* förekomma på flera ställen på hårt betade marker vid Svensksundsviken, c:a 10 km Ö Norrköping, enligt Norrköpings kommuns naturvårdsprogram (1989). Ytterligare uppgifter efterlyses för att komplettera bilden av artens nuvarande utbredning och status i norra Götaland och Svealand (jfr Nordström 1955).

Drepana binaria (Hufnagel, 1767), eksikelvinge. Ha, Våxtorp, Vindrarp 1 ex 6.8 (KURS).

Orthonama obstipata (F, 1974), vandrarefältmätare. Sk, Ö. Hoby 4 ex 19.10–29.11 (KJCS,

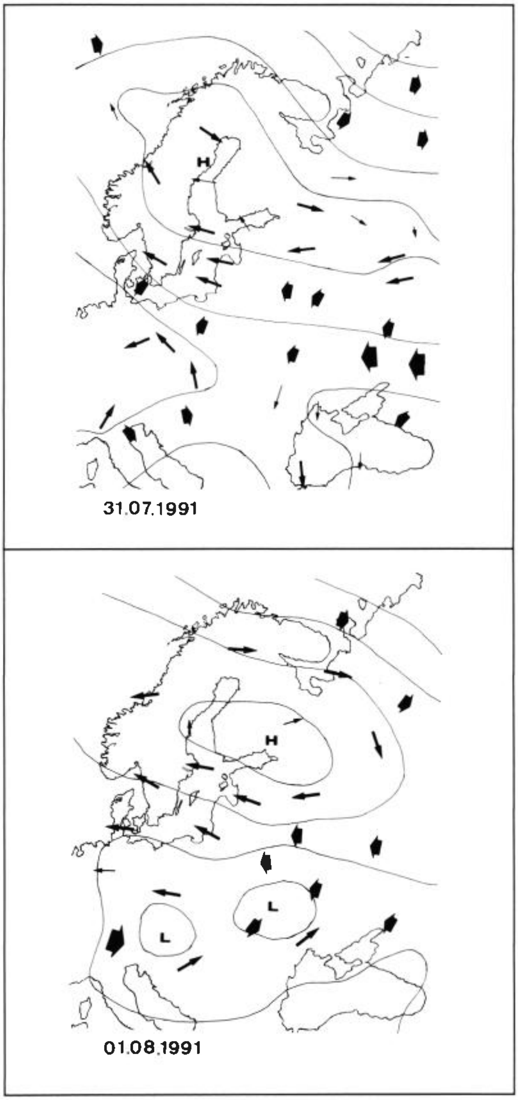

Fig. 1. Vindriktningar och lufttryck på 850 hPa nivån (c:a 1500 m höjd) den 31.7 och den 1.8.1991 i Nordvästeuropa. Vindhastigheterna anges med följande: tunn pil 1–3 m/s (4–11 km/h), kraftigare pil 3–8 m/s (12–28 km/h), tjock pil 8–15 m/s (29–54 km/h) och tjockast pil 15–20 m/s (55–72 km/h).

Vinddirections and airpressure for northwestern Europe, July 31th–August 1st 1991 at 850 hPa level (approximately at a height of 1500 m). Arrows marking vinddirection and speed: thin arrow 1–3 m/s (4–11 km/h), intermediate arrow 3–8 m/s (12–28 km/H), thick arrow 8–15 m/s (19–54 km/h) and thickest arrow 15–20 m/s (55–72 km/h).

KJKS, RYRS), Öl, Löttorp 1 ex 14.10 (BÅBS) och Up, Rådmansö 9–30.10 (KJCS, RYRS).

Epirrhoe pupillata (Thunberg, 1788), Thunbergs fältmätare. Öl, Ölands n:a udde 1 ex 21.6.1988 (HOLS). Artens huvudsakliga utbredningsområde ligger i Mellansverige.

Coenocalpe lapidata (Hübner, 1809), stenmätare. Uppsala, Husbyborg 1 ex 26.8.1990 (KJCS).

Aplocera praeformata (Hübner, 1826), stor taggmätare. Up, Rådmansö, Västanvik c:a 60 larver funna under åren 1989–1991. Larvfynden är gjorda endast inom två avgränsade områden, trots intensivt eftersökande på andra till synes helt lämpliga lokaler med *Hypericum* över i stort sett hela Rådmansö. Inga av de insamlade larverna har varit parasiterade och kläckningsfrekvensen har varit god. Arten har således en reproducerande population i landet, vilket tidigare inte påvisats med säkerhet även om mycket antytt detta (HYDS, SÖKS).

Agrius convolvuli (L, 1758), åkervindesvärmare. Arten tycks ha haft ett bra år och är rapporterad från Sk, Bl, Öl, Go, Sö och Up (se Tab. 1).

Smerinthus ocellata (L, 1758), videsvärmare. Öl, Kråketorp 1 ex 25.8 (LTSS). Sent fynd av arten.

Laothoe populi (L, 1758), poppelsvärmare. Sk, Balsby 2 ex 20.9 (OLBS) och Up, Rådmansö 1 ex 14.10 (NAFS). Sena fynd av arten.

Acherontia atropos (L, 1758), dödskallesvärmare. Arten anträffas numera sällan och ej årsvisst i Sverige. På ett potatisfält i Nä, Vintrosa, Örebro hittades 5 larver 18.8 av vilka 4 sedemera gav färdiga fjärilar (AVÖS).

Macroglossum stellatarum (L, 1758), stor dagsvärmare. Vr, Mölnbacka, Tjärnberget 1 ex 5.7. Infångades med händerna under nektarsök på ärenpris (*Veronica officinalis*) av Jan Bengtsson men exemplaret lyckades tyvärr smita (enl BSÅS). Ett andra exemplar observerades 7.8 i Sö, Oxelösund (JONS).

Calliteara pudibunda (L, 1758), bokspinnare. Go, Gnisvärd 1 ex 24.6 (EÅTS, RHLS). Arten anträffad sporadiskt och sällsynt på ön. Det nordligaste fyndet av arten; Dr Brovallen, Krylbo 16.7 (ÅCHS).

Pelosia muscerda (Hufnagel, 1766), punkterad lavspinnare. I samband med det migrationsväder som rådde i slutet av juli och början av augusti

Tab. 1. Fynd av migrerade exemplar av ***Agrius convolvuli*** (L, 1758), ***Pelosia muscerda*** (Hufnagel, 1766), ***Eilema griseola*** (Hübner, 1903) och ***Autographa mandarina*** (Freyer, 1846) i Sverige 1991.

Records of migrating specimens of ***Agrius convolvuli*** (L, 1758), ***Pelosia muscerda*** (Hufnagel, 1766), ***Eilema griseola*** (Hübner, 1846) and ***Autographa mandarina*** (Freyer, 1846) in Sweden during 1991.

Art	Antal	Datum	Lokal	Rapportör
Agrius convolvuli (L, 1758)	1	27.9	Sk, Lund	LUJS
	1	2.10	Sk, Lund	ÅMAS
	2	14.9-18.10	Sk, Ö Hoby, Kyl	KJCS, RYRS
	1	19.8	Bl, Mjällby	KJCS
	1	5.8	Öl, Gårdby	FJRN
	1	16.8	Öl, N:a Möckleby	KAHS, LTSS
	1	25.8	Öl, Vickleby	TUKS
	1	29.9	Öl, Vickleby	TUKS
	1	6.10	Go, Gnisvärd	EÅTS, RHLS
	1	8.10	Sö, Enskär	ATDS
	1	8.10	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
	1	9-30.10	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
Pelosia muscerda (Hufnagel, 1766)	1	1.8	Sm, Kalmar	LTSS
	1	1-12.8	Sm, Förlösa, Kråksmåla	PENS
	flera	31.7-7.8	Öl, N:a Möckleby, Dörby	KAHS
	1	2.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	1	4.8	Öl, Ottenby lund	KAHS
	1	6.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	2	30.7	Go, Vänge	EQTS, EÅTS
	2	31.7	Go, Västergården, Fide	GÅMS
	1	1.8	Sö, Lännåkersviken, Olsholmen	PGAS
	1	2.8	Sö, Ågesta	SÖKS
	1	7.8	Sö, Ågesta	ADFS
	1	6.8	Sö, Haninge, Svartbäcken	PGAS
	1	7-13.8	Sö, Lännåkersviken, Olsholmen	PGAS
	6	2.8	Up, Rådmansö, Riddersholm	BJOS
	16	2-4.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
	7	2-6.8	Up, Rådmansö, Västanvik	NAFS
	1	3.8	Up, Värmdö, Strömma	IMBS
	5	3.8	Up, Rådmansö, Riddersholm	PGAS
	6	5-11.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
Eilema griseola (Hübner, 1803)	1	1.8	Öl, N Möckleby, Dörby	KAHS
	1	2.8	Öl, Gårdby	WEDS
	1	2.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	1	3.8	Öl, Möckelmossen	KAHS
	2	3.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	3	5.8	Öl, N Möckleby, Dörby	KAHS
	1	5.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	1	6.8	Öl, N Möckleby, Dörby	KAHS
	1	7.8	Öl, Runsbäck	LTSS
	1	30.7	Go, Fide, L:a Västergårde	GÅMS
	1	5.8	Go, St Karlsö	EQTS
	1	7.8	Sö, Haninge, Svartbäcken	PGAS
	3	2.8	Up, Rådmansö	BJOS, KJCS, RYRS
	4	3.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
	2	4.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
	5	5-11.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
	1	12-19.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS
Autographa mandarina (Freyer, 1846)	2	2.8	Ha, Påarp	LNYS
	1	3.8	Ha, Våxtorp, Vindrarp	KURS
	1	2.8	Öl, Gårdby	WEDS
	1	2.8	Öl, Möckleby, Dörby	KAHS
	1	3.8	Öl, Gårdby	KSMS
	1	3.8	Öl, Möckelmossen	KAHS
	2	4.8	Öl, Ottenby lund	KAHS
	1	4.8	Öl, N Möckleby, Dörby	KAHS
	1	7.8	Öl, Kråketorp	LTSS
	6	4.8	Go, St Karlsö	EQTS
	1	3.8	Up, Värmdö, Strömma	IMBS
	7	3-10.8	Up, Rådmansö	KJCS, RYRS

(se Fig. 1) noterades ett stort antal *muscerda* i de östra delarna av Syd- och Mellansverige på platser där den uppenbart är migrant (se Tab. 1). Artens inhemska populationer är begränsade till de södra delarna av Skåne.

Eilema griseola (Hübner, 1803), askgrå lavspinnare. Även denna art anträffades migrerande under samma period som föregående art på Öl, Go, Sö och Up sammanlagt i 30 ex (se Tab. 1). Trots att *griseola* förekommer allmänt i Danmark så har den sedan 1970 endast anträffats i 2 ex i Sverige (Palmqvist 1987, 1989). Arten är tidigare uppgiven för Sö (Svensson et al 1987). Det har emellertid visat sig att det enda fyndet från Sö i själva verket är gjort i Up med följande fynddata; Up, Orrön 1 ex 2.8.1968 (HULS). Eftersom arten är funnen i Sö detta år (se Tab. 1) behövs ingen korrigering i "Catalogus".

Eilema pygmaeola (Doubleday, 1847), gulpannad lavspinnare. Up, Rådmansö 2 ex 3.8 (KJCS, RYRS). Troligen är dessa två exemplar migranter i detta område.

Lithosia quadra (L, 1758), stor lavspinnare. Öl, Ullevi 1 ex 31.7 (KAHS). Förmodligen ett migrerande exemplar.

Hyphoraia aulica (L, 1758), gulfläckig igelkottspinnare. Sö, Nyköping, Strandstuviken 1 ex 5.6 (SJTS). Arten är hotkategoriserad som sårbar och minskningen i utbredning och antal anses bero på igenväxningen av ängsmarker, dvs att lämpliga habitat försvinner (Andersson et al. 1987). De nuvarande förekomsterna i Sverige för övrigt tycks vara begränsade till Sk, Ängelholm, Vegeholmsstranden och Öl, Bejershamn (LTSS), Sundbyborg (LNHS), Tveta (BÅBS) och Långe Erik (LTSS).

Nycteola asiatica (Krulikowsky, 1904), bredvingad sälgfotsläpare. Öl, Runsbäck 1 ex 26.9 (LTSS). Ett tidigare opublicerat fynd; Bl, Listerby, Lindö 22.9.1989 (FÄJS).

Polychrysia moneta (F, 1787), guldgult metallfly. Sk, Balsby 1 ex 5.10 (OLBS). Sent fynd av arten.

Autographa macrogamma (Eversmann, 1842), långfläckat metallfly. På Öland där arten är tillfällig migrant är följande fynd gjorda; Ventlinge 1 ex 28.7 (LNYS) och Kråketorp 1 ex 2.8 (LTSS).

Autographa mandarina (Freyer, 1846), silverlinjerat metallfly. Anträffad i Ha, Öl, Go och Up i totalt 24 ex mellan 2.8–10.8 (se Tab. 1). Artens uppträdande under kort tid vid lämpligt migrationsväder (se Fig. 1) talar för att det rört sig om en inflygning österifrån.

Acronicta tridens (D & S, 1775), treuddtecknat aftonfly. Att döma av de många larvfynden har arten haft ett bra år; Sö, Bötet 100-talet larver i slutet av augusti (flera rapportörer) och Vs, Fellingsbro, Gälsmossen och Hanfallsmossen och Skinnskatteberg, Bredtjärn c:a 40 larver i början av september (ELHS m fl). Ett tidigare opublicerat fynd efter 1970; Bl, Sölvesborg, Falkvik 12.6. 1975 (FÄJS).

Apamea rubrirena Treitschke, 1825, rödtofsat ängsfly. Ha, Påarp 1 ex 2.8 (LNYS) och Go, Gnisvärd 1 ex 7.7.1975 (EÅTS, RHLS).

Photedes extrema (Hübner, 1809), ljusribbat stråfly. Sk, Lomma, funnen både 1990–1991 i antal som talar för att det rör sig om en fast population i SV Skåne (WMAS). Förutom i detta område i Skåne finns *extrema* allmänt i den sydöstra delen i Sandhammarområdet. I övrigt föreligger endast ströfynd i Skåne, bl a från Klagshamn.

Hydraecia ultima Holst, 1965, förväxlat stamfly. Öl, N. Möckleby, Dörby 1 hane 6.8 (KAHS). Exemplaret med all sannolikhet migrerande österifrån.

Hydraecia nordstroemi (Horke, 1952). I förra årets rapport (Palmqvist 1991) angavs fyndet i Sk, Brantevik felaktigt 8.6, skall vara 8.9.

Phragmitiphila nexa Hübner, 1808), vinkelprytt rörfly. Vs, Fellingsbro, Sörbysjön flera ex (ELHS, SEHS m fl). Arten för första gången i sitt mellansvenska utbredningsområde anträffad utanför Mälaren och Hjälmaren.

Sedina buettneri (Hering, 1858), brunstarrfly. Öl, N. Möckleby, Dörby 1 hane 29. och 1 hane 30.9 (KAHS). Tidigare endast känd från Sk och Bl.

Hoplodrina ambigua (D & S, 1775), ljusringat lövfly. Sk, Brantevik 1 ex 4–18.10 (KJCS, RYRS). I Sverige senast funnen 1980 (Palmqvist 1982).

Sympistis funebris (Hübner, 1808), svartbandat hedfly. Dr, Björbo, Drafstjärn 27.6.1986 (WEDS). En ytterligare framflyttning av sydgränsen med c:a 100 km (jfr Palmqvist 1991).

Xanthia ocellaris (Borkhausen, 1792), ljusribbat gulvingfly. Öl, Grönhögen c:a 35 ex 21.9 och 29.9. Sedan de första fynden på Öland 1983

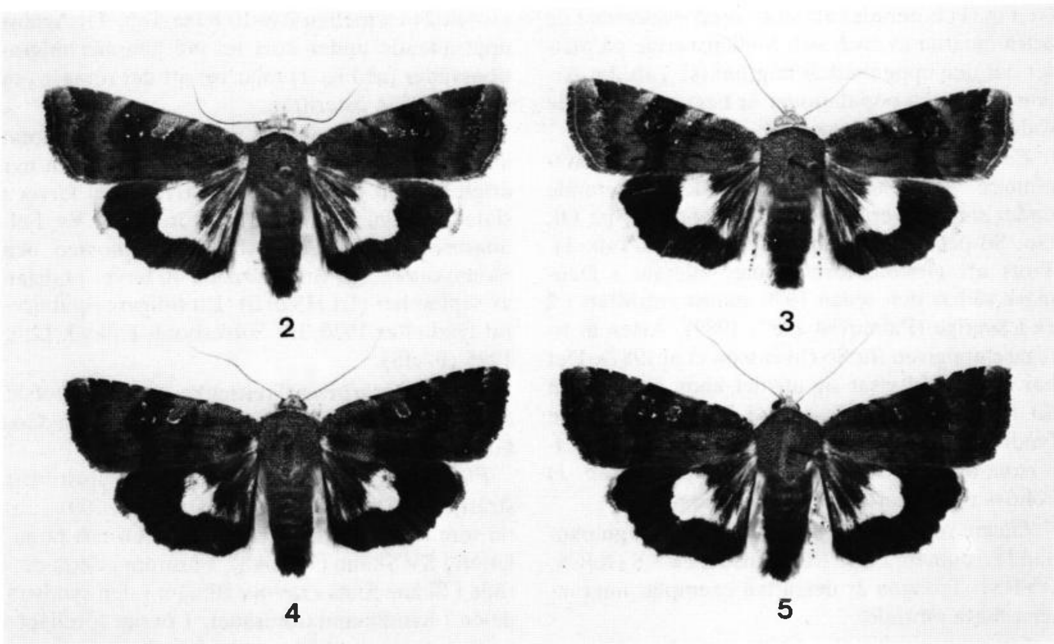

Fig. 2–5. ***Noctua****, habitus, 1,6 × naturlig storlek. Foto: H. Hellberg. – 2–3.* ***N. janthe*** *(Borkhausen, 1792). – 2. hane, Sk, Löderups strand 3.8.1984. – 3. hane, Öl, Bejershamn 10.8.1985. – 4–5.* ***N. janthina*** *(D & S; 1775). – 4. hane, Sk, Löderups strand 3.8.1984. – 5. hane, Sk, Löderups strand 3.8.1984. Leg et coll. G. Palmqvist.*

Noctua*, habitus, magnification 1,6 ×.*

(Palmqvist 1984) är arten numera etablerad på den södra delen av ön (KAHS).

Eriopygodes imbecilla (F, 1794), tjockhornsfly. Up, Rådmansö, Västanvik 1 ex 9.7 (NAFS). För första gången funnen vid Upplandskusten (jfr Nordström et al 1969).

Orthosia munda (D & S, 1775), svartprickigt sälgfly. Sm, Bäckebo, Vackerslätt 1 ex 6.4 (KSMS).

Mythimna l-album (L, 1767), l-tecknat gräsfly. Sk, Borrby, Mälarhusen 1 ex 14.9 samt Sk, Ö Hoby, Kyl 2 ex 14.9–18.10. De två sistnämnda exemplaren kom förmodligen samma kväll som det första exemplaret, då ljusfällan vittjades dagen innan (KJCS, RYRS). Troligen är arten ej bofast i Sverige utan exemplaren antas vara immigrerande. Under kvällen den 14.9 blåste S–SV-vindar som förmodas ha transporterat fjärilarna till Sverige från kontinenten.

Noctua janthina (D & S, 1775), violettgrått bandfly. Den art som varit känd som *Noctua janthina* (D & S, 1775) har visat sig vara ett artkomplex med tre arter inblandade, varav två förekommer i Sverige, nämligen *N. janthina* (D & S, 1775) och *N. janthe* (Borkhausen, 1792) (von Mentzer et al 1991 a och b). *Noctua janthina* (Fig. 4–5, 7) ger ett mörkare intryck än vad *N. janthe* gör (Fig. 2–3, 6). Bakvingarnas svarta band är tydligt bredare och inramar den gula innerdelen mycket mer hos *janthina* jämfört med *janthe*. Skillnaderna mellan arterna syns ännu bättre på vingundersidorna; *janthina* (Fig. 7) är betydligt mörkare än *janthe* (Fig. 6). Det svarta fältet distalt på framvingens undersida hos *janthina* är skarpt avgränsad medan hos *janthe* är fältets begränsning utåt med diffust. Framvingarnas färg och teckningar är likartade men *janthe* har som regel mer inslag av brunaktiga vingfjäll varför den föreslås det svenska namnet **Brunviolett bandfly** (jfr Svensson & Palmqvist 1990). *Noctua janthe* är den vanligare av arterna. I "Catalogus" (1987) flyttas *janthinas* utbredningsuppgifter över till *janthe*. Utbredningen för *janthina* är mer begränsad. Till min kännedom har följande fyndda-

ta inkommit; Sk, Klagshamn 1 ex 21.7.1983 (PGAS), Sk, Sandhammarsområdet 1983 och senare (PGAS, KJCS, RYRS m fl), Öl, Ottenby 1 ex 4.8.1969 (KJKS), Öl, Skogsby 1 ex 25.7.1987 RYRS), Öl, Gårdby 1 ex 30.7.1983 (HYDS) och 8.8.1991 (LJRS) och Go, Västergarn 1 ex 20.8.1968 (HYDS). Ytterligare uppgifter om *janthina* som kompletterar utbredning och förekomst är önskvärda. Det tycks som *janthina* föredrar sandfält nära kusten att döma av fynden. Artens tillfälliga uppträdande talar för att de svenska exemplaren är migranter från Sydeuropa. Från tidigare Östtyskland är en tydlig migration i augusti 1973 dokumenterad, som enligt beskrivningen passar väl in på *janthina* (Duske 1975). I Sandhammarområdet i Skåne där båda arterna förekommer anges förhållandet i antal mellan *janthe*/*janthina* vara 100:3 (Lundgren 1991). Emellertid menar Nils Ryholm och Claes Källander (muntl medd) att *janthina* i samma område blivit vanligare de senaste åren vilket kan tala för att den numera är bofast åtminstone i sydöstra Skåne. I "Nordens ugler" (Skou 1991) behandlas båda arterna och deras nordiska utbredning.

Noctua interjecta (Hübner, 1803), rödbrunt bandfly. Arten förekommer nu regelbundet i sydöstra Skåne. Från den västra delen av landskapet föreligger följande fynd; Lomma, Lilla Habo 1 ex 4.8.1990 (WMAS) (förra årets rapport angavs detta fynd felaktigt för Sandhammaren) och 2 ex 4.8 ch 14.8 samma lokal (WMAS) samt Klågerup 1 ex 31.7.1990 och 1 ex 2.8.1990 (HTIS).

Eugraphe sigma (D & S, 1775), rödkantat jordfly. Sm, Ö Ed, Kaggebo 1 ex 28.7.1987 (FAZS). Den nordligast kända fyndplatsen i Småland c:a 10 km från gränsen till Östergötland.

Peridroma saucia (Hübner, 1808), vittofsjordfly. Ha, Påarp 1 ex 12.10 (LNYS) och Go, Gnisvärd 1 ex 14.10 (EÅTS, RHLS).

Xestia laetabilis (Zetterstedt, 1839), högnordiskt fjällfly. Hr, Funäsdalen allmän 17.7 (KJCS, RYRS). I Härjedalen är *laetabilis* liksom flera *Xestia*-arter kända för att flyga jämna år (jfr Imby & Palmqvist 1978). Uppenbarligen finns en population i Funäsdalen som flyger udda år.

Xestia lorezi (Staudinger, 1891) = *sajana* (Tschetverikov, 1904), norskt fjällfly. Hr, Tänndalen 1 ex 17.7–10.8 (KJCS, RYRS). Arten flyger normalt jämna år i detta område, se föregående art.

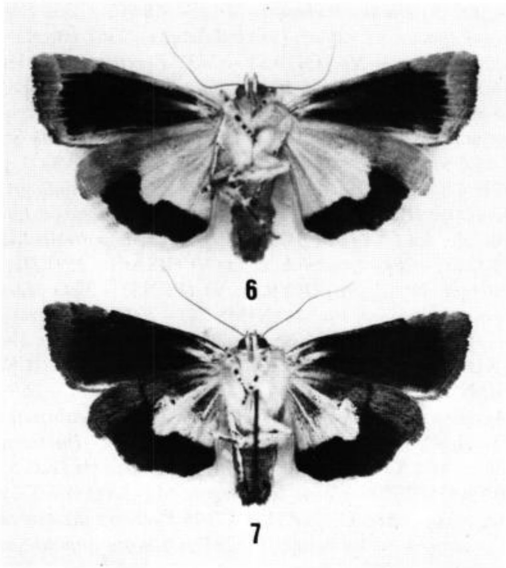

Fig. 6–7. Vingundersidorna. – 6. ***Noctua janthe***. *– 7.* ***Noctua janthina***.

The wings seen from bleow.

Xestia tecta (Hübner, 1808), rödbrunt fjällfly. Hr, Ljungdalen 1 ex 17.7–10.8 och ett tidigare fynd 1989 från samma lokal (KJCS, RYRS). Liksom de två föregående arterna flyger *tecta* huvudsakligen jämna år i detta område.

Xestia collina (Boisduval, 1840), rotstreckjordfly. Hr, Sveg, Duvberget 1 ex 16.7 (KJCS, RYRS). Arten tidigare i Härjedalen känd från Hamrafjället.

Nya landskapsfynd

1562 *Sesia bembeciformis* Sm (ROFS) – 1918 *Apatura iris* Öl (KBJS) – 1954 *Melitaea diamina* Ån (FPLS 87) – 2025 *Drepana binaria* Ha (KURS) – 2110 *Xanthorhoe munitata* Go (SVNS) – 2121 *Epirrhoe pupillata* Öl (HOLS 88) – 2133 *Anticlea badiata* Ds (LQBS 89) – 2166 *Colostygia olivata* Bo (RYRS) – 2230 *Eupithecia trisignaria* Hs (RYRS) – 2267 *Chloroclystis chloerata* Hr (KJCS, KJKS, RYRS) – 2268 *C. rectangulata* Hr (KJCS, KJKS, RYRS) – 2275 *Aplocera efformata* Sö strykes (to be deleted) – 2230 *Epirranthis diversata* Go (EÅTS, RHLS 90) – 2339 *Lycia pomonaria* Ån (KJCS)

– 2355 *Arichanna melanaria* Me (KIMS 90) – 2361 *Ectropis species* Vr strykes (to be deleted) – 2362 *Paradarsia consonaria* Vs (ODAS) – 2431 *Furcula bifida* Hr (KJCS, RYRS) – 2435 *Notodonta torva* Me (KIMS 86) – 2454 *Clostera anachoreta* Ån (FPLS) – 2465 *Calliteara pudibunda* Dr (ÅCHS) – 2480 *Pelosia muscerda* Sö (ADFS, PGAS, SÖKS) – 2484 *Eilema griseola* Up (HULS 68, BJOS, KJSC, RYRS) – 2523 *Herminia grisealis* Bo (BEFS, LQBS, PEBS) – 2533 *Hypenodes humidalis* Ån (ATTS, KJCS) – 2537 *Hypena rostralis* Me (KIMS) – 2544 *Lygephila viciae* Vr (BSÅS) – 2591 *Diachrysia chrysitis* Bo (RYRS), Vr (PENS) – 2593 *Macdunnoughia confusa* Me (KIMS 74) – 2600 a *Autographa buraetica* Bo (RYRS) – 2602 *A. mandarina* Ha (KURS, LNYS) – 2616 *Panthea coenobita* Gä (KJCS, SJNS) – 2618 *Colocasia coryli Me (KIMS 71) – 2699 Apamea lithoxylaea* Ds (LQBS 89) – 2679 *A. rubrirena* Ha (LNYS), Go (EÅTS, RHLS 75) – 2701 *Photedes fluxa* Ån (ATTS) – 2710 *Amphipoea oculea* Hr (KJCS, RYRS) – 2720 *Celaena leucostgma* Me (KIMS) – 2729 *Sedina buettneri* Öl (KAHS) – 2844 *Pachetra sagittigera* Up strykes (to be deleted) – 2883 *Orthosia munda* Sm (KSMS) – 2905 a *Euxoa crypta* Sm (PENS 65, LTSS 85), Vr (PENS 90) – 2931 *Noctua pronuba* Ån (FPLS) – 2936 *N. janthina* Bl, Ha, Sm, Vg, strykes (to be deleted) – 2936 a *N. janthe* Sk, Bl, Ha, Sm, Öl, Go, Vg – 2950 *Peridroma saucia* Go (EÅTS, RHLS) – 2952 *Diarsia dahlii* (KJCS, RYRS) – 2976 *Xestia sexstrigata* Hr (KJCS, KJKS, RYRS).

Rapportörer

ADFS = Conny Adolfsson, ATDS = Göran Ahlstedt, ATTS = Ulla Britt Andrén, AVÖS = Torbjörn Arvidsson, BEFS = Christer Bergendorff, BJOS = Jan Olof Björklund, BSÅS = Sven-Åke Berglind, BÅBS = Bengt-Åke Bengtsson, ELHS = Claes Eliasson, = EQTS = Håkan Elmquist, EÅTS = Båtel Enekvist, FAZS = Marcus Franzen, FJRN = Björn Fjellstad, FPLS = Per Fredriksen, FYKS = Ingemar Fryklund, FÄJS = Jan Fältström, GÅMS = Mats Gårlin, HOLS = Lars Holmberg, HTIS = Bertil Hallmer, HULS = Dan Hultmark, HUÖS = Göran Hagerum, HYDS = Nils Hydén, IMBS =Lars Imby, JONS =Håkan Jansson, KAHS = Hans Karlsson, KBJS = Björn Karlsson, KIMS = Ingemar Karlsson, KJCS = Claes Källander, KJKS = Carl Källander, KSMS = Peter Koch-Schmidt, KURS = Lars Kullmar, LJRS = Jesper Lind, LNHS = Henrik Lind, LNYS = Ronny Lindman, LQBS =Bengt Lindqvist, LTSS = Mats Lindeborg, LUJS = Björn Lundgren, NAFS = Alf Nilsson, ODAS = Dan Orbe, OLBS = Bo Olsson, PEBS = Bert Pettersson, PENS =Carl-Åke Pettersson, PGAS = Göran Palmqvist, RHLS = Lotta Rehn, ROFS = Peter Rolfsson, RYRS = Nils Ryrholm, SEHS = Peter Streith, SJNS = Göran Sjöberg, SJTS = Jan Sjöstedt, SVNS = Ingvar Svensson, SÖKS = Per Sjökvist, TUKS = Kjell Tunsäter, WEDS = Bengt Wendel, WMAS = Magnus Wedelin, ÅCHS = Christer Ågren, ÅMAS = Angelica Åström.

Litteratur

Andersson, H., Coulianos, C.-C., Ehnström, B., Hammarstedt, O., Imby, L., Janzon, L.Å., Lindelöw, Å. & Waldén, H. W. 1987. Hotade evertebrater i Sverige. – Ent. Tidskr. 108: 65–75.

Cederholm, L. 1978. Namnkoder – ett förslag till enhetliga personangivelser inom biologin. – Ent. Tidskr. 99:135–141.

Duske, R. 1975. Über ein Massenauftreten von Noctua janthina Schiff. (Lep., Noct.). – Ent. Berichte 35:28.

Henriksen, H. J. & Kreutzer, I. 1982. Skandinaviens dagsommerfugle i naturen. Odense (Skandinavisk bogforlag).

Imby, L. & Palmqvist, G. 1978. De svenska Anomogyna-arternas utseende, biologi och utbredning (Lep., Noctuidae). – Ent. Tidskr. 99:97–107.

Källander, C. & Ryrholm, N. 1988. Första svenska fyndet av Laelia coenosa (Lepidoptera, Lymantriidae) och dess samband med rådande vädersituation. – Ent. Tidskr. 109:123–126.

Lundgren, B. 1991. Sandhammarens storfjärilar. – Fa-Zett 4(2–3):17–27.

Mikkola, K. 1986. Direction of Insect Migrations in Relation to the Wind. 15–171. *In* W. Danthanarayana (Ed.): Insect Flight, Dispersal and Migration. Springer Verlag.

Mentzer, E. von., Moberg, A. & Fibiger, M. 1991a. Noctua janthina (Denis & Schiffermüller) sensu auctorum, a complex of three species (Lepidoptera: Noctuidae). – Nota lepid. 14(1):25–40.

Mentzer, E. von, Moberg, A. & Fibiger, M. 1991b. Addendum & corrigenda to Nota lepid. 14:25–40, 1991. – Nota lepid 14(3):288.

Nordström, F. 1955. De fennoskandiska dagfjärilarnas utbredning. Lund. CWK Gleerup.

Nordström, F., Kaaber, S., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning (Noctuidae). Lund. CWK Gleerup.

Palmqvist, G. 1982. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1981. – Ent. Tidskr. 103:89–95.

– 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. – Ent. Tidskr. 108:135–139.

– 1989. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1988. – Ent. Tidskr. 110:96–102.

– 1991. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1990. – Ent. Tidskr. 112:73–78.

Skou, P. 1991. Nordens ugler. Håndbog over de i Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island forekommende arter af Herminiidae og Noctuidae (Lepidoptea). Danmarks dyreliv Bind 5. Apollo Books. Stenstrup.

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1987. Catalogus Lepidopterorum Sueciae. Stockholm. (Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen).

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Stockholm. (Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen).

Nordiska nattflyn

Skou, P. 1991. *Nordens ugler. Håndbog over de danske, islandske og fennoskandiske Herminiidae og Noctuidae (Lepidoptera).* Danmarks Dyreliv, bind 5. 565 sid. Format 250x170 mm. 37 färgplanscher, 530 figurer och 469 utbredningskartor. ISBN 87-88757-26-9. Pris DKK 600:-. Boken kan beställas genom Apollo Books, Kirkeby Sand 19, Dk-5771 Stenstrup, Danmark. Abonnemang på Danmarks Dyreliv ger 15% rabatt.

Uppmuntrad av framgången med "Nordens målere" (mätarfjärilarna) presenterar Peder Skou nu en handbok om nordens nattflyn. För svenska förhållanden har standardverket "Svenska fjärilar", utgiven 1935-41, föråldrats och är numera mycket dyr och svår att komma över i antikvariaten. Därför har Gullanders "Nordens nattflyn" från 1971 länge varit den enda lättillgängliga handbok, som behandlat de svenska nattflyna. De kortfattade uppgifterna i denna om utbredning, förekomster och uppfattning om arter har snabbt blivit inaktuella, en följd av intensifierad insamlingsverksamhet och forskning. Under den senaste 20-årsperioden har t ex 18 för landet nya nattflyarter tillkommit, däribland flera s k systerarter. Dessutom har vissa spinnarfjärilar, tillhörande släktena trågspinnare, pilspinnare, båtspinnare och fotsläpare, nu systematiskt återförts till nattflyna. Kännedomen om många arters biologi och ekologi har ökat. Det har därför länge i Sverige och Norden saknats en modern nattflybok, som sammanfattar den nuvarande kunskapen.

"Nordens ugler" behandlar totalt 469 arter. Varje art presenteras med färgbilder och beskrivande text. För svårbestämda arter finns svartvita bilder, där de yttre karaktärerna pekas ut. Även en del genitaliebilder finns med. Därefter följer arternas förekomster i samtliga nordiska länder samt kommentarer, kompletterade med kartor där utbredningen prickats landskapsvis. Under rubriken Levested beskrivs arternas habitat, ibland också med bilder i svartvitt. Arternas flygtider anges också. Slutligen följer en kort beskrivning av biologin dvs larvernas levnadssätt, värdväxter och uppgifter om hur och var förpuppningen sker. De flesta arternas larver är dessutom avbildade i svartvitt. Biologiavsnittet avslutas med tips om hur imagines lättast insamlas t ex med ljus eller lockbetning.

Skou har ej behandlat följande av Wallengren, från mitten av 1800-talet anmälda arter: *Catocala electa* (Vieweg, 1790), *C. elocata* (Esper, 1788), *Acosmia caliginosa* (Hübner, 1813), *Xantholeuca croceago* (D & S, 1775), *Xanthia fulvago* (D & S, 1775) och *Hecatera dysodea* (D & S, 1775). Det kan väl vara riktigt att ej belasta boken med uppgifter om äldre fynd som tidigare ifrågasatts (jfr Catalogus Lepidopterorum Sueciae 1987). Däremot ställer jag mig mer tveksam till att inte presentera *Diachrysis tutti* (Kostrowicki, 1961), vilken uppfattning man nu än må ha om artens berättigande eller ej. I Sverige har arten accepterats. En presentation och diskussion av *D. chrysitis-tutti*-problematiken saknas därför. På tavla 5: 44, 45 har dock Skou varit framsynt och visar exemplar av *chrysitis* som stämmer väl med *tutti*. Skou har heller inte godkänt den från Norge beskrivna *Agrotis luehri* Mentzer & Moberg, 1987. I det stora standardverket Noctuidae Europaea vol 1 (1990) är dock arten upptagen. Min inställning är att en art ej skall utgå förrän en artikel publicerats, som visar oriktigheten av artbeskrivningen. Artförteckningen i övrigt är helt up to date. T o m de nyligen utredda artkomplexen *Noctua janthe - janthina* och *Euxoa tritici - crypta* är behandlade. För det besvärliga artparet *Diarsia rubi - florida* visas genitalieskillnader för första gången.

De mycket instruktiva och förstorade bilderna på vingarna i svartvitt är till mycket god hjälp vid identifieringen av svårbestämda arter. Men hos arterna *Autographa pulchrina* (fig. 74) och *A. buraetica* (fig. 76) är karaktärerna i viss mån relativa d v s metallfläcken, yttre tvärlinjen och w-